

A szóalkotás módszertana

A különféle nyelveket az idők folyamán sok olyan hatás éri, melyek eredményeképpen azok új szavakkal, kifejezésekkel gazdagodnak. Ennek a szóalkotási folyamatnak azonban többféle módja is lehet.

- Az első, és leggyakoribb mód a szóösszetétel, mikor két szót egyetlen új szóvá kapcsolunk össze. Például: rend/őr, tűz/oltó, munka/erő, szabad/nap.

- A második művelet az úgynevezett szóelvonás. Ilyenkor a nyelvérzékünk az eredeti tőszót származékszónak értelmezi, és a szótőre egy, a nyelvben meglévő képzőt ért rá, melyet elhagyva létrehoz egy új alapszót.

Például: füttyent-->fütty, tárol-->tár, gyárt-->gyár.

- A szórövidülés a szóvég eltávolításával jön létre.

Például: tulajdonos-->tulaj, mobiltelefon-->mobil, mikrohullámú sütő-->mikró.

- A szóvegyülés módszere során két hasonló hangalakú szó alakilag összekeveredik.

Például: csatorna x alagút --> csalagút, csokor x bokréta --> csokréta.

- A szóhasadás műveleténél a kiindulópont egyetlen, több alakváltozatban élő és egyszersmind több jelentésű szó. Ekkor párhuzamos alak- és jelentésmegoszlás jöhet létre.

Például: lágy-langyos, perem-prém, véres-vörös-veres.

- A következő módszer a mozaikszóalkotás, mely két típusú eljárást foglal magába.

1. Szóösszevonáskor a több szóból álló nevek egyes részleteinek egy szóba való összevonása történik.

Például: Keravill, Vegyépszer, Röltex.

2. A betűszók több szóból álló szókapcsolatok kezdőbetűiből jönnek létre.

Például: TB (Társadalom Biztosítás), MTA (Magyar Tudományos Akadémia).

- A ragszilárdulás során egy névszó és ragja vagy névutója olyan gyakran fordul elő együtt, hogy a szótő egy idő után el is homályosul.

Például: reggel, délelőtt, éjjel.

- A szóértelmesítés (vagy népetimológia) a nyelv számára ismeretlen, főleg idegen eredetű szavak értelmessé és érthetővé tétele.

Például: tuberosa-->tubarózsa, historia-->história, durchdefekt-->durrdefekt.

- Végezetül létrejöhetnek új szavak szóhatártévesztéssel is. Ekkor a szóhatárok helytelen megállapítása végett jön létre új szóalak.

Például: a zacskó-->az acskó, AWAB bilincs-->awabilincs.

Ezek azok a módszerek, melyek segítségével szavakba tudjuk önteni rohanó világunk bámulatos változásait.